

Ágoston Zsófia
Greta Thunberg a közmédiában
A nyilvánosság jogi vetületei

*Szakmailag ellenőrizte: Dr. Sabjanics István
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog-és Államtudományi Kar
Nemzetközi Közjogi Tanszék*

Talán nem túlzás azt állítani, hogy Greta Thunberg a világ jelenleg legismertebb ifjú klímaaktivistája. Pár éves pályafutása alatt hatalmas hírnévre, és ezzel együtt óriási figyelemre tett szert a közmédia részéről. Írásomban az ő példáján keresztül fogom bemutatni, hogy milyen személyiségi jogok illetik meg a közszereplőket és a gyermekeket. Később Thunberg kéréseinek, kijelentéseinek környezetjogi megalapozottságát fogom górcső alá venni, végül pedig az előbbieket miatt őt ért támadásokat fogom elemezni a sajtó és a rágalmozás nemzetközi büntetőjogi kapcsolatát alapul véve. Írásom célja, hogy ezen elemek összekapcsolásával átfogó képet alkothassak Thunberg - mint tanulmányom megírásakor még kiskorú - nyilvános szerepléseinek jogi vetületéről.

1. Bevezetés – Greta Thunbergről

Greta Thunberget szinte mindenki ismeri. A klímaaktivista lány neve először 2018 őszén vált ismertté a világban, mikor Stockholmban tüntetett azért, hogy a svéd parlament tagjai igyekezzenek minél jobban megfelelni a Párizsi Egyezményben foglaltaknak. A lányka azóta már tartott beszédet az Európai Parlament és az ENSZ előtt is, annak klímakonferenciáján. Számos fiatalnak az ő szereplései adták meg a kezdőlöketet ahhoz, hogy fel merjék vállalni szélesebb körök előtt is álláspontjukat.

A népszerűséggel azonban kéz a kézben jár a sajtónak, a közvéleménynek való kiszolgáltatottság is, mely által könnyen céltáblájává válhatnak a közszereplők támadásoknak, gúnyos írás- vagy szóbeli megjegyzéseknek. Nincs ez másképp a svéd lánynál sem; korához képest hatalmas mennyiségű „kritikahalmazt” kénytelen elviselni nap, mint nap.

Dolgozatomban a közszereplőket és a gyermekeket érintő (személyiségi) jogokon kívül megvizsgálom Thunberg kijelentéseinek, illetve kéréseinek környezetjogi megalapozottságát, valamint a sajtó és a rágalmozás kapcsolatát elemző esetjogot is. Fő célom, hogy az előbb említett területeken szerzett beható kutatási anyagom segítségével hatásosan tudjam elemezni a kiskorú klímaharcos nyilvános szerepléseinek jogi vetületét, átfogó képet nyújthassak tevékenységének jogi hátteréről, és végül, de nem utolsó sorban: megvizsgálhassam, hogy a precedensek alapján mennyire helytállóak az őt ért kritikák, nyersebb véleménynyilvánítások.

2. A közszereplők személyiségi jogai

2.1. Európai Unió kitekintés

Ahhoz, hogy egy közszereplő közmédiával való kapcsolatát elemezni tudjuk, először is tisztában kell lennünk néhány alapvető fogalommal. Kezdjük rögtön a legegyszerűbbel, a közéleti szereplőével. Sajnos ezen definíció körül némileg sötétben tapogatózás jellemző a jogban, hiszen nincsen egységes meghatározása. Koltay András [2013] szerint a jogalkotásbeli értelmezés hiánya nem is annyira meglepő, hiszen a közszereplők köre folyamatosan változik, párhuzamosan a média átalakulásával; ennek megfelelően a jogalkalmazókra hárul az a feladat, hogy definiálják ezt a csoportot: ezen gyakorlatnak ugyanis rendelkezésére állnak a megfelelő eszközök a folyamatos körforgáshoz való alkalmazkodáshoz.

A német jogalkalmazói rendszerben jártak körül legpontosabban a fogalmat: két csoportra osztják őket: abszolút és relatív közszereplőkre. Az előbbi kategóriába azok tartoznak, akik kivételes viselkedésükkel vagy különös, társadalomban betöltött szerepük által tűnnek ki a tömegeből (ilyenek például a politikusok, magas rangú közigazdászok, királyi családok leszármazottai, híres színészek, tévés személyiségek), míg az utóbbiba azok sorolhatók, akik csak azért válnak ismertté szélesebb rétegek közt, mert bizonyos ideig kapcsolatban állnak a kortárs történelem egy meghatározott eseményével (például abszolút közszereplők családtagjai, hírhedtté vált bűnözők).

Mivel a XXI. század abszolút a közszereplők korának mondható mind politikai, mind szórakoztatóipari vonalon, ezért nem meglepő, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága (ECHR) is foglalkozik a személyiségi jogok rájuk eső vetületével. Számos döntéséből lesűrhető, hogy maga a Bíróság is inkább az ezen szereplők személyéből származó közérdek fontosságának a mértékére helyezi a hangsúlyt, mintsem a személyes védelemre [Nilsen and Johnsen v. Norway]. Ez első olvasatra visszásnak tűnhet a szervezet tevékenységével összevetve, de ha belegondolunk abba, hogy az ismert emberek a legtöbb esetben saját döntésük eredményeként kerültek egy nagyobb közösség figyelmének középpontjába, akkor már nem is annyira zavarba ejtő ez a gyakorlat.

Az a látszat, miszerint a presztízs fontosabb, mint a személy maga, még nem jelenti azonban azt, hogy ne védelmeznék a közszereplőket és személyiségi jogaikat az európai jogrendszerek. Éppen ellenkezőleg, nagy hangsúlyt fektetnek az igencsak komplex probléma megoldására – összetett, mert a megfelelő egyensúlyba kell hozni egymással a szabályokat, számos jogág és jogterület alkalmazhatóságának korlátait, valamint olyan, egymástól jól megkülönböztethető személyiségi jogokat, melyek teljesen függetlenül is felhasználhatók. Koltay András [2013] szerint ez utóbbi kategóriába tartozik például a hírnév, mely az egyént védi a társadalom külső értékítéletétől. Kapcsolódó fogalom még a becsület (bizonyos szövegkörnyezetben tiszteletként is fordítható): jogi szakkifejezéssel nem igazán lehet definiálni; ez utal a személy veleszületett, sajátos adottságaira. Harmadik meghatározásként ide tartozik az emberi méltóság is, mely megsérthető például komolyabban támadó, igazságtalanul bántó vagy megszegyenítő vélemény kinyilvánításával.

A fenti értelmezések és az európai uniós joggyakorlat megismerésével már könnyebben eligazodhatunk a közszereplőkkel kapcsolatos szabályozások ingatag rendszerében. A kontinentális jogrendszerre nagy általánosságban jellemző, hogy a személy védelmével kapcsolatos rendelkezések alkalmazása nem a médiahatóságok felelősége (legtöbbször még jogosultságuk se lenne a végrehajtáshoz); ezen feladat inkább a bíróságok hatásköre alá

tartozik. Azt is érdekes megfigyelni, hogy a szóban forgó jogrendszerek többnyire azonos megítélés alá veszik a jó hírnév és a becsület jogát.¹

Ausztriában például a médiatörvény segítséget ad a bíróságoknak azzal, hogy általánosságban védi a jó hírnevet és becsületet – minden médium esetében. Ugyanezen logikai elvet megcsavarva gondolkodhattak Luxemburgban is, mikor egy 2004 júniusi törvényben (a szabad kifejezések használatáról) minden médiumban megtiltották a rágalmozást, illetve a becsületsértést. Ez a szabályozás kicsit átmenet az általános európai szabályozás - miszerint a bíróságok feladatkörébe tartozik a személy(iség) védelme, kereteinek felállítása - és néhány különös közt. Utóbbi kategóriába tartozik például a francia szabályozás is: ők 1881 óta ugyanazt a sajtótörvényt egészítik ki [www.legifrance.gouv.fr]. E jogszabály sajátossága az, hogy nem csak ágazati szabályozásokat foglaltak bele, hanem konkrét büntetőjogi szankciókat kapcsoltak egy-egy személyiségi jog megsértéséhez kapcsolódó büntetthez vagy vétséghez is. Persze a *lex specialis derogat legi generali* elvének megfelelően jónéhány határozata már beleolvadt más törvénykönyvek korszerűbb rendelkezésébe – például azóta már alkotmányos keretek közé foglalták a sajtószabadságot is. Hasonló a máltai sajtótörvény is, mely kimondja, hogy „pénzbírsággal sújtható bűncselekmény, ha bármely személyt Máltán kiadott vagy terjesztett sajtótermék vagy közvetített műsor útján megrágalmaznak, függetlenül az ilyen sajtótermék vagy műsor eredetétől” [Pogácsás, 2014.: 325. o.]. Találhatunk olyan európai szabályozást is, mely az angolszász jogrendszer jellegzetességeiből² merített; ilyen például Románia, Észtország vagy Lettország.

Svédország, Greta Thunberg szülőhazája úttörő a szabadságjogokért vívott harc sok területén. Nem volt ez másképp a médiumok szabadságának terrénján sem: hivatalos oldala [sweden.se] szerint a világ első sajtószabadságról szóló rendelkezéseit is a svédek foglalták törvényi keretek közé, 1766-ban. A franciákéval szemben ez nem hatályos mind a mai napig, azóta rengeteg változata készült már el. A jelenlegi, sajtószabadságról szóló törvény kimondja, hogy minden svéd állampolgárnak joga van írása közzétételéhez, mindenfajta előzetes akadályozás nélkül hatóság vagy más hivatalos szerv által. A publikáció tartalma miatt a szerzőt jogosan feljelenteni csak és kizárólag törvényes bíróság előtt lehet.

Az előbb felsorolt információk már nagyfokú segítséget nyújthatnak egy felnőtt közszereplő nyilvános fellépéseivel kapcsolatos jogi kérdések megoldásában, azonban mivel Greta kiskorú, ezért vizsgálódásom során tovább kell szűkítenem a szabályozások körét.

2.2. Kiskorú közszereplők

A közösségi média korában egyre nagyobb hangsúlyt kell fektetni arra, hogyan védjük a 18 év alatti kiskorúakat az internethasználattal (és a népszerűséggel) járó következmények veszélyeitől. Az ENSZ tagállamai valamennyien aláírták és (az Egyesült Államok kivételével) saját jogrendszerükben megfelelően ratifikálták a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezményt (a továbbiakban: *Egyezmény*), mely – a témában első jogerős nemzetközi szerződésnek - azóta is hasznos kiindulópont a gyermekeket védő rendelkezések vizsgálatakor.

Az Egyezmény 12. cikkelyének első pontja kimondja, hogy „az [...] államok az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosítják azt a jogot, hogy minden őt érdeklő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét [...], figyelemmel korára és

¹ Nincs ez másképp itthon sem: a Polgári (2:45. §) és a Büntető Törvénykönyv (226-227. §) együtt védik a becsületet és a jó hírnevet.

²A bíróságok – mint az angolszász jog más területein is - a common law rendszerében ténylegesen a jogalkotó szerepébe kerülnek (ld.: POGÁCSÁS (szerk.) i. m. 325.), a törvényi szabályozás visszahúzódása miatt.

érettségi fokára [...]” Láthatjuk, hogy bár a gyermekeket is megilleti a felnőtteknek járó szabad véleménynyilvánítás joga, az Egyezmény mégis korlátokat vezet be, mégpedig két igen fontosat; tudatosítanunk kell magunkban ugyanis, hogy a fejlettség és az évek száma nem feltétlenül jár kéz a kézben egymással. Greta azért lett hamar az egyik vezető fiatal szószólója a klímaváltozásról való párbeszéd jelentőségének, mert 16-17 évesen, szellemileg épen már látott és felfogott annyit a világ történéseiből, hogy szóvá tehesse azzal kapcsolatos aggodalmait a jövő generációja számára.

A 13. cikkely még biztosabb alapot fektet a véleménynyilvánítás szabadsága számára a gyerekek körében: kimondja, hogy ezen jogosultság „magában foglalja mindenfajta tájékoztatás és eszme határokra tekintet nélküli kérésének, megismerésének és terjesztésének szabadságát, nyilvánuljon az meg szóban, írásban, nyomtatásban, művészi vagy bármilyen más, a gyermek választásának megfelelő formában.” Ez a jogosítvány csak akkor korlátozható, ha veszélybe kerül mások joga, illetve jóhírneve, valamint akkor, ha a megszorítás az állam biztonságának, a közrendnek, a közegészségügynek vagy a közkerölcsnek a védelmét szolgálja. Ez garantálja azt, hogy csakúgy, mint a felnőttek, a kiskorúak is tisztában legyenek (szülei vagy gondviselőik tájékoztatása alapján) azzal, milyen következményei vannak a nyilvános állásfoglalásoknak.

A 15. cikkely kijelentése tartalmazza a gyermekeknek az egyesülési és békés gyülekezési jogát, míg a 16. cikk különleges, törvényi védelmet ír elő számukra: „A gyermeket nem szabad alávetni magánéletével, családjával, lakásával vagy levelezésével kapcsolatban önkényes vagy törvénytelen beavatkozásnak, sem pedig becsülete vagy jó hírneve elleni jogtalan támadásnak.” Magyarán szólva – ahogy korábban is kifejtettem – a mondat második részéből egyértelműen látszik, hogy gyermeket sem attribútumaival, sem nyilvános megjelenésének részleteivel kapcsolatban nem lehet olyan megjegyzéssel illetni, mely sértőként vagy támadó jellegűként értelmezhető.

A gyermekek jogaival nemcsak az ENSZ, hanem kontinensünk vezető emberi jogi szervezete, az Európa Tanács is foglalkozott. A 2006-ban Monacóban kihirdetett, „Európa építése a gyermekekért és a gyermekekkel” című programjuk óta különböző stratégiákat hajtott végre a kiskorúak jogainak védelmében. Érdekes megfigyelni, hogy a programcsomag megalapítása óta kihirdetett három stratégiai modul mindegyike tartalmazott, illetve tartalmaz olyan rendelkezéseket, melyek a 18 éven alatti európaiak véleménynyilvánítását kívánják erősíteni a köztudatban.

A Stockholmi Stratégia (2009-2011) három területe közül, melyekkel elsődlegesen foglalkozni kívánt, az egyik a gyermekek részvétele és befolyása volt a társadalomban. Ezen programpontra [rm.coe.int, 7. o.] kijelentették írói, hogy fontos feladatuknak tartják, hogy a kiskorúak is kivehessék részüket a döntéshozatali eljárásokból (nyilvánvalóan, mint mindenhol máshol, itt is fejlettségüket és korukat figyelembe véve), pont úgy, mint ahogy azt is, hogy megfelelő párbeszéd alakulhasson ki ezekről a lépésekről a határozathozók és köztük. Ehhez a családtagokat is segítségül kérték, hogy minél jobban tudatosítsák otthon is az ifjakban, hogy van módjuk a részvételre ezekben az eseményekben, és bátorítsák őket arra, hogy éljenek is eme lehetőségükkel. A Stratégia hiányosságaként róható azonban fel, hogy a döntéshozatalban való részvételt csak a bíróságok, szociális szolgáltatások, iskolák és a (köz)egészségügy területére értették írói.

A következő a Monacói Stratégia volt, 2012 és 2015 között. A négy kitüntetett terület közül az egyik ez esetben is a gyerekek részvételének népszerűsítése volt. A Stratégia keretein belül [rm.coe.int, 16. o.] közvélemény-kutatást tartottak gyermekek és fiatal felnőttek körében, melynek során kiderült, ez a korcsoport úgy gondolja, az ő jogukat veszik a legkevésbé tekintetbe, mikor a mindennapi életet befolyásoló döntéshozatalban való részvételről esik szó. Éppen emiatt érzik azt, hogy a szociális élet ezen területéről teljesen kiszorítják őket az idősebbek. Szerintük az előítéletességen, az információk tudatos

elhallgatásán kéne főleg változtatni ahhoz, hogy lényeges átalakulás következhesse be életünkben. Ezekkel a problémákkal kapcsolatban az Stratégia megalkotói leszögezik, hogy minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy meghallgassák és komolyan vegyék őket minden olyan témában, mely közvetlenül érinti őket. A kérdéskörbe immáron bekerültek olyan fontos szférák is, mint a helyi közösségek ügyei, fiatalokat érintő rekreációs tevékenységek, politikai döntéshozatal belföldi, európai és nemzetközi szinteken.

A Szófiában elfogadott legújabb Stratégia [rm.coe.int, 13. o.] 2016-tól 2021-ig már inkább a gyermekek részvételével kapcsolatos részletekkel foglalkozni, mint például a gyűlöletbeszéd, radikalizáció, a „felnőtteknek való igazságszolgáltatás” és a digitális világban való felcseperedés problémái. Kijelentették, hogy az Európa Tanács útmutatást ad arra vonatkozóan, hogy milyen eszközökkel kell beágyazni a kiskorúak részvételét a gyakorlatban szisztematikus módszerekkel és a gyermekek számára releváns értelemben.

A Külügyi Szemle egyik cikke [Környei, 2009.] mutatott rá, hogy Skandinávia, azon belül is Greta Thunberg hazája, Svédország miért is az egyik éllovas a 18 éven aluliak védelmét illetően. A régies nézőpontok lerombolása végett már a XXI. század első évtizedének végén felállítottak a 289 svéd önkormányzat többségében ún. „*influence forumokat*”, melyek keretein belül a kiskorúak számára lehetőség nyílik a döntéshozókkal folytatott párbeszédre – tehát legalább annyira fontosnak találják a 18 éven aluliak meghallgatását, mint a felnőtt állampolgárokét. Ezt a beállítottságot lehet vizionálni a skandináv ország hivatalos oldalán is, ahol nemcsak külön cikkeket helyeztek el az ország gyermekjogokkal kapcsolatos állásfoglalásait illetően, hanem az egyikben bővebben ki is fejtik, hogy azért fontos figyelni a fiatakorúakra, mert teljesen más kockázati tényezőket vesznek észre egy adott helyzetben: legyen az egy konfliktus, egy forgalmi torlódás, vagy akár egy természeti katasztrófa [<https://sweden.se/society/sweden-where-children-count/#>]. A véleménynyilvánítás szabadsága és a részvételhez való jog kiterjesztése ebben a megközelítésben gyakorlatilag „a gyermek hagyományos percepcióját kérdőjelezi meg, miszerint csupán függő helyzetben lévő, inkompetens és szüleik tulajdonaként kezelt lénynek tekintik a gyerekeket” [Környei, 2009.: 62. o.]. Természetesen, mint máshol, itt is a szokásos tényezők szabnak korlátot egy fiatal véleménynyilvánítási autonómiájának: a kor, a fejlettségi szint (ez utóbbi a lényegesebb), illetve az a faktum, hogy nem csak a gyermek véleménye lehet mérvadó a döntés során, hiszen a következményekért még nem tudja vállalni a felelősséget.

A fentiek ismeretében egyáltalán nem szolgál meglepetéssel számunkra, hogy „a gyermekjogok számos területén kimutatható, hogy a skandináv országokban a kialakult társadalmi norma hatására megszületett állami politika kezdeményező szerepet játszott a nemzetközi szintéren is” [Környei, 2009.: 62. o.] – ennek megfelelően nem a véletlen műve, hogy az első Stratégiát Stockholmban fogadták el. Mint ahogy az sem, hogy az északi államokban jelent meg először a gyermekjogi ombudsmani intézmény, 1981-ben.

3. Greta Thunberg és a környezetjog

3.1. Greta Thunberg kérései a világ államainak vezetőihez

Amikor egy vékony svéd lányka egyedül üldögélt – sztrájkolt – 2018-ban, egy pénteki napon Stockholmban, körülvéve a fajok kihalásának mértékéről szóló és a széntartalékok keretének véglegességére felhívó szórólapjaival, még senki sem gondolta volna, hogy egy év múlva már az ENSZ környezetvédelmi csúcstalálkozóján fog beszédet mondani. Mivel nyilvánvalóan nem „reklámanyagaival” lett híres Thunberg, így meg kell vizsgálnunk azt is, miket kér ő, mint a fiatalok jelenlegi környezetvédelmi szóvivője a világ vezetőitől.

2018 szeptemberében először azért tüntetett Greta, kihagyva a pénteki iskolánapokat, hogy a svéd parlament összehangolja teljesítményét a Párizsi Klímaegyezménnyel. Miután ezen kezdeményezéséhez sok – részben iskoláskorú – ember csatlakozott a világ minden tájáról, létrejött a *Fridays For Future* (péntek a jövőért) alulról szerveződő mozgalom, mely azóta is aktív. A szervezet fő célkitűzései közé tartozik az, hogy tagjai megszabaduljanak a fogyasztói társadalom elvárásaitól, helyi termelőktől vásároljanak szezonális termékeket, csökkentsék, majd teljesen zárják ki az (ipari) állati eredetű ételeket étrendjükől, segítsék elő az újrahasznosítást, és közlekedjenek újragondolva, tömegközlekedve, de a repülést kerülve [<https://fridaysforfuture.hu/>], végül, de nem utolsó sorban pedig ezekért álljanak ki mind magánéletükben, mind a közéletben - ez utóbbiban békés demonstrációkkal.

2019 őszére már annyian csatlakoztak klímasztrájkjához, hogy a világon összesen körülbelül 4 millió ember jelent meg a helyi klímátüntetésekben – csak Németországban 1,4 millió ember vonult utcára, hogy felhívja a politikusok figyelmét a gyors cselekvés fontosságára [TIME, 2019]. Hatására rengeteg fiatal vette a bátorságot, hogy nyilvánosan is felvállalja a véleményét, így egy idő után egyre több és egyre rangosabb helyekre hívták meg, hogy tartson beszédet.

Greta előadásai [www.fridaysforfuture.org] (a stockholmi TedX-től a 2020 januárjában Davosban megrendezett Világgazdasági Fórum előttiig [The Guardian, 2020.]) mind ugyanazokat a kéréseket tartalmazzák, egyre sürgetőbb hangnemben. A legtöbbet hangoztatott egyértelműen a Párizsi Egyezmény betartása, illetve betartatása: az ebbe foglalt rendelkezést, miszerint a konvenciót aláíró államoknak kötelességük együttes erővel elérni az üvegházhatás csökkentését, ezzel együtt pedig takarékoskodni a 2018-ban még körülbelül 420 gigatonna széndioxid-raktárunkkal – melyből alsó hangon 42 gigatonna fogy el évente – szerinte nem teljesítik megfelelő mértékben az országok. Főleg a gazdagabbakat „ostorozza” beszédeiben, hiszen szerinte mindenki érdeke az, hogy ezek az államok érvélik el először a karbonsemlegességet, azért, hogy a szegényebb régiók polgárainak több idejük maradjon emelni életszínvonalukon a korszerű (és környezetbarát!) infrastruktúra kiépítésével (utak, kórházak, iskolák, tiszta ivóvíz biztosítása, stb.).

A svéd lány sokszor szól befektetőkhöz, gazdasági szakemberekhez is: tőlük azt kéri, ne reklámozzák, támogassák a fosszilis üzemanyagokba, illetve más ilyen energiahordozókba való beruházást, hiszen ezen anyagok felhasználása jelenleg az egyik legmérgezőbb nem csak a Föld légkörére, hanem azzal szoros összefüggésben az élővilágra nézve is: beszédeiben sokszor megemlíti, hogy ha továbbra is olyan mértékben bocsátunk szén-dioxidot a levegőbe, mint ahogy az utóbbi években tettük, akkor raktárunk nagyjából 8,5 év alatt ki fog fogyni, ami nemcsak a mostani tömeges kihalási rátákat sokszorozza meg, hanem ránk, emberekre is közvetlen veszélyt fog jelenteni – egyre kevesebb természetes vízelőhelyünk marad, természeti katasztrófák sorozata fog minket sújtani a globális felmelegedés előrehaladott (és lehet, akkorra már *visszafordíthatatlan*) állapota miatt, emberek százmilliói kerülhetnek az éhínség szélére.

Thunberg szinte minden interjújában kijelenti, hogy nincs varázslatos megoldása a környezetvédelmi problémákra, viszont büszke arra, hogy sikereket ért el abban, hogy emberek millióinak hívja fel a figyelmét egy olyan problémára, melyre szerinte eddig nem fordítottak a világ vezetői elegendő energiát. Ahhoz, hogy láthassuk, mi van a lány által emlegetett egyezmények és súlyos számok mögött, meg kell vizsgálnunk azokat.

3.2. Greta Thunberg kéréseinek környezetjogi megalapozottsága

Az ENSZ már az ezredfordulón is kulcsfontosságúnak tartotta az államok egymást segítő együttműködését, ám még egészen más volt az akkoriban esedékes, Millenniumi Fejlesztési Célok néven futó programjának alapvetése: az éhezők arányának számottevő csökkentése. Ezt a 2000-tól 2015-ig futó programcsomagot működése közben és után is rengeteg kritika érte, hézagossága és korlátozott eredményei miatt egyaránt. Többen a fenntartható fejlődés korábban, nemzetközileg is elfogadott koncepciójának elemeit hiányolták az irányelvek közül. Az ENSZ válaszul 2015 szeptemberi New York-i csúcstalálkozóján elfogadta új integrált fenntartható fejlődési és fejlesztési keretrendszerét, az Agenda 2030-at, mely fő jellegzetessége az volt, hogy minden régió, ország számára feladatokat írt ki, a Fenntartható Fejlődési Célok (*a továbbiakban: SDG*) segítségével [<https://www.ksh.hu/sdg>].

Az Agenda 17 célján belül 169 részcejt és közel 230 indikátort tartalmaz. Ezek fogják monitorozni (és vizsgálják jelenleg is) a fenntartható fejlődés több aspektusát. A célkitűzésekben többek közt olyan területeket neveztek meg, mint tiszta víz és alapvető köztisztaság, megfizethető és tiszta energia, ipar, innováció és infrastruktúra, fenntartható városok és közösségek, felelős fogyasztás és termelés, fellépés az éghajlatváltozás ellen, óceánok és tengerek védelme, szárazföldi ökoszisztémák védelme. A 17., egyben utolsó cél egészen különleges: az az államok közti partnerséget írja elő, a törekvések sikerességének érdekében.

Még az SDG elfogadásának évében került megrendezésre a párizsi éghajlatváltozási konferencia, mely sorrendben a 21. volt az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezményében³ (*a továbbiakban: Keretegyezmény*) részes felek konferenciasorozatának. A tárgyalásokon mintegy 150 ország képviseltette magát, melynek meg is lett az eredménye: a Thunberg által is sokat emlegetett Párizsi Megállapodás (*a továbbiakban: Megállapodás*), mely 2016. október 4-én lépett hatályba, mikor rendelkezésre álltak annak feltételei: addigra a globális kibocsátások legalább 55 százalékaért felelős 55 állam ratifikálta.

A Megállapodás fő céljai közül az egyik a globális átlaghőmérséklet emelkedésének az iparosodás előtti mértéknél 2 °C-kal magasabb hőmérséklet szint alatt tartása; erősen törekedve arra, hogy ez az érték inkább 1,5 °C környékén stagnáljon ebben az évszázadban. Ehhez minél előbb el kell érni az üvegházhatású gázok kibocsátásának globális tetőzését. E feladat végrehajtásához a részes országok nemzetileg meghatározott hozzájárulásokat fognak kapni, tekintettel arra is, hogy a Keretegyezmény fejlődő országainál ez várhatóan egy hosszabb időbeli kiterjedésű folyamat lesz.

A 7. cikk tartalmazza a globális alkalmazkodási célt. Ennek keretei közt a felek elismerik, hogy a magasabb szintű kibocsátás-csökkentési intézkedések minimalizálhatják a további alkalmazkodási törekvések szükségességét. Ehhez elengedhetetlenül fontos az állami szintű ellenállóképesség erősítésére és az éghajlatváltozással szembeni kiszolgáltatottság

³ New York, 1992. 05. 09.

csökkentésére való törekvés, az intézményi intézkedések megerősítésének és az információk, tapasztalatok nemzetközi megosztásának segítségével.

A 9. cikk hangsúlyozza a fontosságát a pénzügyi segítségnyújtásnak, a részes felek közti egyensúly és stabilitás fenntartásának érdekében. Egyébként a Megállapodás szinte összes cikkelyében van kitérés a támogatásokra; így akarták biztosítani a jogalkotók, hogy senkit sem hagynak ki a célok megvalósulásából. A 10. cikk a Keretegyezmény keretében létrehozott Technológiai Mechanizmus fontosságát hangsúlyozza, melynek segítségével az államok átadhatják egymásnak technológiai fejlesztéseik ötleteit, vagy akár magukat a fejlesztéseket is.

Az ENSZ Környezetvédelmi Programja és a Meteorológiai Világszervezet által 1988-ban létrehozott Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (*a továbbiakban: IPCC*) célja az emberi tevékenységgel kiváltott klímaváltozással kapcsolatos kutatási eredmények kiértékelése és összefoglalása. A Megállapodás hatályba lépte után természetesen az ezen végzett kutatásokat is summázták egy speciális jelentésükben, 2018-ban [<https://www.ipcc.ch/sr15/>].

Az IPCC beszámolójának fő üzenete a Keretegyezmény részes felei felé az, hogy inkább törekedjenek a 1,5 °C-os eltérésre az iparosodás korához képest, mintsem a 2°C-ra. Hosszasan sorakoztatnak fel a jelentés írói tényeket azzal kapcsolatban, hogy a nagyobbik érték már egyenlő lehet a Föld ökoegyensúlyával való lavírozással: egy rossz döntés, és olyan folyamatok játszódhatnak le bolygónkon, melyeket semmiféle egyezmény vagy gazdasági visszaszorító intézkedés nem tud visszafordítani. A teljesség igénye nélkül ilyenek az egyre nagyobb területre kiterjedő aszályok, extrém hőmérséklet-ingadozások, előre nem látható áradások, teljes ökoszisztémák eltűnése.

Az IPCC sokkoló adatokat tár a világ vezetői elé: már a - jóval feszítettebb munkát igénylő - kisebbik érték szinten tartásával 420 millióval kevesebb ember lenne rendszeresen kitéve szélsőséges hőhullámoknak, és további 65 millió társuk menekülhetne meg az előbb említett természeti jelenségek rendkívüli, rájuk fokozottan veszélyes változatától. A gyors cselekvésre való felhívás és a látványos számok mellett azonban óva intik az országokat attól, hogy radikális változásokat vezessenek be a „klímaszorongás” miatt – elengedhetetlenül fontosnak tartják ugyanis a progresszivitást. Enélkül a környezettudatosságot nélkülöző gazdasági ágazatok hirtelen bedőlése után exponenciálisan növekedne a munkanélküliek száma, mely - újabb - szociális, illetve gazdasági válsághoz vezet(het)ne.

Összességében, a fent leírtak alapján megállapítható, hogy Thunberg nagyon is reális tényeket használ fel beszédeiben, látszik, hogy utána olvasott az adatoknak. Természetesen ettől függetlenül ő még gyerek marad, ami ez esetben annyi következménnyel jár, hogy – nyilvánvalóan - nem csak az ő szava mérvadó a döntéshozatal során. Az mindenesetre dicsérendő, hogy már ennyire fiatalon él véleménynyilvánítási jogával, és szívügyének érzi azt, hogy minél több ember figyelmét felhívja arra, amiről ifj. Dr. Zlinszky János így vélekedik: „A Föld egy zárt anyagforgalmi rendszer, melynek eltartóképessége nem alakítható manuálisan, hiszen az determinalisztikus” [Zlinszky, 2018.].

4. Rágalmazás? Véleménynyilvánítás?

4.1. A sajtó és a rágalmazás

Ahhoz, hogy dolgozatomban központi kérdésköréhez érjünk, még egy területen muszáj behatóbb vizsgálatot végezni: elemezni kell a sajtó és a közszereplőket ért rágalmazás közti kapcsolatot, annak (valamilyen szinten) szabályozott és gyakorlati oldaláról egyaránt.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának (*a továbbiakban: EJEB*) igencsak kiterjedt esetjoga van a közéleti szereplők és a sajtó közti viszálykodást illetően. Az ítéletek közül kitűnik egy, mely mára már precedensértékűnek számít a nemzetközi büntetőjog képviselői közt: ez a *Lingens-határozat*, mely a véleményszabadság és a becsületvédelem közti ütközés feloldásának „mintapéldánya” 1986 óta. Bár a döntés egy osztrák újságíró és politikus honfitársa közti ellentétet oldotta fel, kiterjesztő értelmezéssel bármelyik közéleti szereplő és a médiumok bármely képviselője közt alapot adhat az igazságszolgáltatásnak.

A *Lingens-határozat* előtt az EJEB több ügyben is [Tóth J., 2017.: 177. o.] [Handyside v. the United Kingdom] az Emberi Jogok Európai Egyezményének (*a továbbiakban: EJE*) 10. cikkére támaszkodott, mely kimondja, hogy „Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a véleményalkotás szabadságát és az információk, eszmék megismerésének és közlésének szabadságát országhatárokon túl és anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhasson. [...]” Természetesen a szabad véleménynyilvánítás joga korlátozható olyan szempontok figyelembevételével, mint például az erkölcs, illetve mások jóhírneve vagy jogainak védelme, mely – ha kisebb mértékben is, de – a közéleti szereplőket ugyanúgy megilleti, mint az ilyen státusszal nem rendelkező magánembereket.

A Bíróság, amellett, hogy fent említett példaértékű határozatában leszögezi, hogy a közszereplőknek önként vállalt nyilvánosságuknál fogva másoknál nagyobb mértékben kell tűrniük az őket érő kritikus, sokszor sértő véleményeket, azt is kijelenti, hogy a megnyilvánulások során figyelembe kell venni azt is, hogy igenis van különbség a tények és az értékítéletek közt. Míg az előbbi kategória fontos jellemzője a bizonyíthatóság, alátámaszthatóság, addig az utóbbi klasszis elemeivel kapcsolatban ugyanez nem mondható el. Fontos megjegyezni, hogy míg a tényállítás – amennyiben alapos érvekkel alátámasztott és *igaz* – gyakorlatilag nem büntetendő, addig az értékítélethez csak akkor lehet szankciót fűzni, ha azt rosszhiszeműen, valós tények közbehatása nélkül tették, a szóban forgó közszereplő(k) „lejárata” végett. Máskülönben már a véleménynyilvánítás szabadságának, egyúttal az EJE 10. cikkének sérelmét követik el a bíróságok egy döntés során. Vannak persze olyan kijelentések is, melyek fogalmilag bizonyíthatatlanok, és csak a körülmények alapos megismerésével lehet róluk eldönteni, hogy milyen szándékkal mondták ki vagy írták le azokat. [Tóth J., 2017.]

Egy-egy döntés során természetesen a sajtó alapvető jogaira, szabadságára is figyelniük kell a döntéshozóknak. A Bíróság ezzel kapcsolatban kimondja, hogy „a közérdekű ügyeket érintő megnyilvánulások miatt újságírók ellen indított büntetőeljárás csak rendkívül kivételes esetben minősíthető arányosnak, ellenkező esetben az elrettentené az újságírókat attól, hogy a közösség életét érintő kérdésekben hozzájáruljanak a nyilvános vitához, illetve, még általánosabban, megakadályozná a sajtót a „nyilvánosság óre” szerepének betöltésében [Tóth J., 2017.: 248. o.]”.

Általánosságban elmondható, hogy az EJEB fontosabbnak tartja a kifejezés szabadságának biztosítását, e jog védelmének kiemelt mércéje pedig nem más, mint a közérdeklődésre számot tartó nyilvános ügy. Tehát, amíg a médiumok képviselői a tömegtájékoztatást tartják szem előtt szó- vagy írásbeli - értelmes keretek közé szorított - megnyilvánulásaik során, addig (jogi) baj nem érheti őket. Csak a legszélsőségesebb és a

felvilágosítás szempontjából felesleges, értelmetlen, avagy hibás közléseket lehet büntetőjogi mérlegelés határai közé vonni.

A Bíróság a közszereplők magánéletével kapcsolatban felmerült jogi problémákkal is foglalkozott. Azt egyértelműen leszögezi, hogy míg a magánembereknél az érintett hozzájárulása szükséges, addig a közéleti szereplők saját döntésük végett kötelesek túrni bizonyos mértékig a róluk készített képmás, hang-vagy videofelvétel közzétételét. Az EJEB ehhez a túrési kötelezettséghez a következő korlátokat fűzi [Barzó, 2018.]: minden esetben vizsgálni kell, hogy a kérdéses fotó (illetve az esetlegesen hozzá készült írás) mennyiben járul hozzá egy közérdekű vitához, az milyen kapcsolatban van a közlés tárgyával, illetve az írás tartalmával. Nagyon fontos kritérium még az, hogy milyen körülmények közt készült a fénykép, hiszen míg egy nyilvános helyen készült felvétel során csak az érdekek mérlegelésével kell foglalkozni, addig ellenkező esetben a közszereplő privát életéről készült fénykép engedély, illetve hozzájárulás nélküli közzététele már sérti annak emberi méltóságához, illetve magánélethez való jogát. A kulcsszó – mint ahogy a jog számos más területén is – az információk szükséges és arányos mértékben való felhasználása.

Mint már korábban is említettem, a közszereplők személyiségi jogaival kapcsolatos szabályzásra törekvőknek nehéz dolguk van a nemzetközi szintéren észlelhető fogalmi hiányosságok és a *kollidáló* jogszabályok miatt. Az Európai Parlament és a Tanács 2007. július 11-én például elfogadta a szerződésen kívüli köteleket szabályozó „*Róma II.*” rendeletet, melyből azonban a (második olvasatban beillesztett) rágalmazásról szóló javaslatot kénytelenek voltak visszavonni a harmadik olvasat során a jogalkotók [Bodnár, 2013.], a tagállamok tanácsbeli ellenzését követően. Az indítvány szövege a következő lett volna: „A személyiségi jogok média általi megsértése esetén az a jog alkalmazandó, amelyik országra a közzététel vagy műsorszórás főként irányul, illetve - ha ez nem nyilvánvaló - azt az országot, ahol a szerkesztői ellenőrzést gyakorolják [<https://www.jogiforum.hu/hirek/16271>]”.

Az uniós jogharmonizáció ellen felhozott indokok közt volt például az a meglátás, hogy a tagállamokban alapvetően a nemzetközi személyhez fűződő ilyen jellegű deliktumok ritkán eredményeznek kártérítési pereket (a felek számára éppen a kollíziós szabályok miatt érdemes a peren kívüli egyezségekre törekedni). A háttérben azonban sokkal nyomósabb, bár kevesebbet hangoztatott érv állhat: ez a sajtó szabadságának védelme. Sokak szerint ugyanis túlmutat az EU hatáskörén a kontinens médiajogainak összehangolása, mert az ütközhet a sajtóorgánumok szabadságával [Bodnár, 2013.]. Jelentősebb előrelépés azóta sem történt, azt azonban leszögezhetjük, hogy nemzetközi rágalmazással kapcsolatos ügyekben általában a deliktumot elkövető országának szabályai a mérvadóak, hacsak nem fordul a felek valamelyike magasabb fokú jogorvoslat reményében az Emberi Jogok Európai Bíróságához.

4.2. A Greta Thunberget ért kritikák értékelése

Greta Thunberg az egyik legfelkapottabb és legkeresettebb közéleti személyiség a mostani időkben, így egyáltalában véve nem meglepő, hogy a nagyfokú érdeklődés mellett rengetegen véleményezik is tevékenységét, működését. Ezen alcímhez találtam jónéhány olyan újságcikket, melyet érdemes elemezni a dolgozatomban korábban kifejtettek alapján. A különböző helyekről összeszedett írásokat három csoportba osztottam: átlagemberek által a szociális médiában megjelenített közlések, ismert emberek véleményalkotása és a sajtóban megjelent álláspontok. Természetesen behatóbban az utóbbi kettő kategóriával fogok foglalkozni.

A digitalizációval járó – sokak által szükségszerűnek vallott – elszemélytelenedésnek az az egyik fő velejárója, hogy immáron bárki, időzónától, tartózkodási helytől vagy végzettségtől függetlenül kinyilváníthatja vélekedését a világot érintő bármilyen hírrel

kapcsolatban. Nem volt ez másképp egy iowai középiskolai tanárral, Matt Baishsel sem, aki *rosszkor kommentelt rossz helyen* – egyik ismerősének a Greta Thunberg helyi tüntetésének megszervezésével kapcsolatos Facebookos megosztott linkje alá azt a hozzászólást tette közzé, hogy „Nincs nálam a mesterlövészpuskám [USA Today, 2019.]”. A megjegyzés hamar felháborodást keltett a helyi körökben, így az iskolai vezetés azonnal szabadságra küldte, és belső vizsgálat indult ellene, mivel Baish kijelentése többek között az oktatási intézmény házirendjének szociális médiahasználattal kapcsolatos pontjait is megsértette. A férfi azóta felmondott munkahelyén, és a kommentet is törölte.

Baish hozzászólásában olyan eszközt említett meg, mely önmagában is alkalmas a másik ember életének, testi épségének veszélyeztetésére. Megjegyzése nem tartalmazott sem tényállítást, sem értékítéletet, tehát nyilvánvalóan nem lehet kapcsolatba hozni a rágalmozással, de még a véleménynyilvánítással sem, viszont a komment burkolt tartalmával megsért *quasi* fenyegetésével olyan személyiségi jogokat, mint az emberi méltósághoz vagy az élethez való jog. Az őt ért támadások után viszont olyan magatartást tanúsított, mely arról árulkodik, hogy átgondolta és megbánta tettét.

Mivel dolgozatom alapvetően nem az „átlagemberek” és a közéleti szereplők közti véleménykülönbségek kifejezésével foglalkozik, ezért nem láttam szükségét annak, hogy további példákat állítsak fel ebben a kategóriakörben. Nézzük tehát a következő csoportot, mely a közszereplőknek Greta Thunberg-ről alkotott véleményét foglalja magában. Raphaël Enthoven, aki Franciaországban különféle filozófiával kapcsolatos műsorokat vezet, Twitter-oldalán adott hangot véleményének a svéd klímaaktivistáról: “Greta se nem Mandela, se nem Krisztus. [...] Greta egy ikon, egy példakép, aki szíven viseli a környezet ügyét, (ő) egy antitermék-termék. Amikor Gretat használjuk fel, akkor nem a bolygót segítjük. Éppen annak a rendszernek a játékát játsszuk, mely elpusztítja azt [twitter.com]”.

A legelső kifejezés, amin egész biztosan megakad mindenki figyelme, az “antitermék-termék”. Enthoven egy másik tweetjében kifejti, hogy ez annyit jelent, hogy sok ember annyira “használja fel” a lányt, hogy (akár anyagi) támogatásával és internetes megosztásaival erkölcsösséget teremtsen magának – ez esetben - környezetvédelmi síkon, aktív cselekedet nélkül. Magyarán szólva jó reklámfogás szerinte a lány eszméi mögé rejtőzni, miközben boldogan folytatjuk a repülővel való közlekedést. Enthoven megállapításai nem vitathatók (Thunberg maga is alternatív, környezetbarát módjait választja az utazásnak, és valóban nem szereti, ha egyedül őt emelik ki a klímaaktivisták köréből), azoknak megfogalmazásmódja azonban annál inkább. Először is, gyermekjogi szempontból vitatható egy kiskorú törekvéseinek tárgyiasítása, hiszen egy ilyen tartalmú kijelentés a nagy nyilvánosság előtt csorbítja a gyerek jó hírnevét – még akkor is, ha jóhiszemű maga az állítás rá nézve. Ugyanezen okból nem minősül megfelelőnek az a tényállítás, mely azt engedi feltételezni, hogy a “rendszer” alárendeltje Greta is. Amíg ez az állítás nem kerül hitelt érdemlően bizonyításra, addig a nemzetközi magánjog szerint sértőnek minősül a hivatkozott személyre nézve.

A Twitter évek óta a véleménynyilvánításra legalkalmasabbnak tartott platform. Itt tette közzé azt az állásfoglalását Dinesh D’Souza indiai születésű amerikai író, gyártásvezető is, miszerint “A gyerekeket – nevezetesen az északi beütésű, fehérbőrű, fonott hajjú, pirospozsgás arcú lányokat – előszeretettel használta fel a náci propaganda. Ez egy régi, Göbbels-féle technika! Úgy látszik, a mai világ fejlődő baloldala még mindig egy korábbtól lesi el technikáit, a harmincas évekből” [<https://twitter.com/DineshDSouza/status/1175848457191510016>]. Publikációjához két képet is csatolt, az egyik oldalon egy náci reklámot, a másikon egy Greta Thunberget ábrázoló képet helyezett el. A bejegyzést - bár nagy port kavart az amerikai sajtóban - meglepően sokan, 16 ezren osztották meg, és kétszer ennyien kedvelték.

D'Souza megállapításában közel sem súlyos politikatörténeti tévedésével van a legnagyobb baj. Sokkal inkább az, hogy egy személy valós tényalap nélkül történő kapcsolatba hozatala nemzetiszocialista önkényuralmi rendszerrel vagy annak jelképeivel már önmagában rágalmazásnak minősül, és még súlyosabb megítélés alá esik az, ha ugyanez a hamis tényállítás kiskorúval szemben történik.

Ezen ügygel kapcsolatban érdemes megemlíteni azt, hogy az amerikai bírósági gyakorlatban megkülönböztetik egymástól a "libelt", vagyis az írásbeli rágalmazást, és a "slandert", vagyis a szóbeli rágalmazást. A kettő közt mindösszesen a körülményeket tekintve van különbség, az ezekért járó büntetés neme és mértéke megegyezik. Előbbivel kapcsolatban az állam legfelsőbb bírósága 1964-ben azt a határozatot hozta, hogy írásbeli rágalmazásért csak akkor lehet magánvádas úton perelni, ha a hamis tényállítás bizonyíthatóan rosszhiszeműen, a sértett becsületének csorbítására irányult szándékkal történt [usa.usembassy.de]. Mivel Greta Thunberg D'Souzával szemben sem indított eljárás, így az írásáért való felelősségéről való vélekedés csak elméleti szinteken, a bíróságok gyakorlatát követve valósulhatna meg. Amerikában egyébként - Európával ellentétben - nem "divat" a peren kívüli egyezség intézménye, a sértettek 90 százaléka ítélőszékhez fordul becsületsértési, illetve rágalmazási ügyekben.

Steven Mnuchin amerikai kincstárügyi miniszter a Davosban minden évben megrendezendő Világgazdasági Fórum eseményeire reagálva először úgy tett, mintha nem ismerné a rendezvényen egyébként felszólaló klímaaktivistát, majd pedig kérdezgette, hogy "Ő a vezető közgazdász?" E kijelentése után természetesen gyorsan közölte mindenkivel, hogy csak viccel, utána pedig azt mondta: "Miután elvégezte a közgazdaság-tudományt a főiskolán, visszajöhet, és elmagyarázhatja nekünk (hogy mi a gond a fosszilis energiahordozókkal foglalkozó vállalatokkal)". Később hozzátette: "Azok az emberek, akik arra szólítják fel Amerikát, hogy szüntesse meg befektetéseit a nem megújuló energiaforrásokban, nem veszik figyelembe azt, hogy a radikális változtatás rengeteg embert tenne munkanélkülivé.[...] A gazdaság számos szereplője vált jelenleg is hatékonyabb és tisztább energiák felhasználására a termelés során. Ezek közül nem kell mindnek megújulónak lennie. [The Guardian, 2020.]"

Mnuchin a fenti sorokat teljesen jogosan vonatkoztatta Amerikára, hiszen a tengerentúli nagyhatalom nem sokkal a Párizsi Megállapodás ratifikációja előtt "kihátrált" az egyezményből, így arra nem vonatkoznak kötelező jelleggel a Megállapodásban kitűzött célok és határidők. A kincstárügyi miniszter megszólalásában – Enthovenéhez hasonló módon – nem a tartalomban, hanem a közlés módjában, a szavak megválasztásában találhatunk jogi szempontból kivetnivalót. Az ENSZ Gyermejjogi Egyezménye 12. cikkelyének 1. pontja értelmében az ítélőképessége birtokában lévő gyermeket hagyni kell, hadd nyilvánítsa ki szabadon véleményét. Mnuchin azonban azzal a kijelentésével, melyben elküldte továbbtanulni Thunberget, azt az üzenetet közvetítette burkoltan a nyilvánosság felé, hogy nem kíváncsi egy szakképzettséggel nyilvánvalóan nem rendelkező kiskorú véleményére.

Már évtizedek óta általánosnak számít a sajtó és a közéleti szereplők közti kisebb-nagyobb viták megjelenése a köztudatban. Ennek oka az, hogy a sajtó tájékoztatási és véleményközlési szabadsága nagyon sokszor ütközik a közéleti szereplők személyiségi, illetve magánélethez való jogaival. A jog két fontos terepuma közti ellentétet - mint ahogy korábban is említettem már - eddig nem sikerült feloldaniuk a jogalkotóknak.

Andrew Bolt, az ausztrál Herald Sun rovatvezetője és sokat olvasott állandó cikkírója egy blogbejegyzésében többek közt "szektatagoknak" nevezte a Greta Thunberget támogató megannyi fiatal, a svéd klímaaktivistára pedig amellet, hogy többek között a "globális felmelegedési mozgalom mélységesen zavart megváltója" kifejezést használta, kijelentette azt is, hogy "Még sosem láttam egy ennyire fiatal és ennyi mentális betegséggel küzdő lányt, akit ennyire sok felnőtt kezelt volna úgy, mint egy gurut. [Herald Sun, 2019.]" Bolt írásából

egyértelműen kiolvasható az értékítélet, mely bizonytalan alapokon nyugszik: az valóban igaz, hogy Thunberg 12 éves kora környékén depresszióval és evési zavarokkal küzdött, azonban kiderült, hogy mindez az Asperger-szindróma miatt történt, melyet később diagnosztizáltak nála. Ezen, autizmuspektrumhoz tartozó betegség miatt érinti annyira érzékenyen a lányt a klímaválság, és emiatt mond ki olyan könnyen fájdalmas igazságokat, még a nagyobb tömegek előtt is. Bolt kifejezései ezen tények tudatában sértőek Thunbergre nézve, hiszen emberi méltóságát csorbítja, ha valaki olyan állítást – például azt, hogy mélységesen zavart - közöl vele kapcsolatban, mely nemcsak támadó jellegű, hanem mellőzi a valós tényalapot is.

2019 szeptemberében Michael Knowles amerikai politikai hírmagyarázó egy élő beszélgetésben elhangzott mondata miatt háborodott fel a helyi sajtó: [...] “A klímahisztéria-mozgalom nem a tudományos háttérről szól. Ha a tudományos háttérről szólna, akkor kutatók állnának az élén, nem pedig politikusok és egy mentális betegségben szenvedő svéd gyerek [...] [Washington Post, 2019.]”. Knowles sértő megjegyzése miatt a Fox News egy szóvivőn keresztül később nyilvánosan bocsánatot kért: “A Michael Knowles által a The Story-ban ma este tett megjegyzés szégyenteljes volt – szeretnénk bocsánatot kérni Greta Thunbergtől és nézőinktől.”

Thunberggel kapcsolatban még megannyi újságcikket tudnék példaként felhozni arról, hogy mi a rossz útja a nyilvános véleménynyilvánításnak, azonban évfolyamdolgozatomnak ezt a fejezetét szeretném egy ellenpéldával zárni: Thunberg Time Magazine-nal való interjúja [TIME, 2019.] során annak szerkesztői megemlítették, hogy számos, régóta fennálló környezetvédelmi csoport tagja neheztel Thunbergre, amiért iskolakerülésével beárnyékolta a szervezetek kevésbé feltűnő törekvéseit a természetvédelemnek is megfelelő törvényalkotás bevezetésére. Az ellenkező jellegű vélekedés ily módon történő kinyilvánítása a szabad véleményalkotás keretein belül marad, és nem sérti a szóban forgó (kiskorú!) ember személyiségi jogait.

5. Befejezés – Konklúzió

A véleménynyilvánítás és a sajtószabadság joga számos más alapvető személyiségi joggal ütközik, melyek miatt az egyre buzgóbb törekvések ellenére is szinte egyenlő a lehetetlennel egy egységes, akár kontinens-, akár világszintű szabályozás megalkotása. Ugyanez igaz a környezetvédelmi egyezményekre is, melyeket az eltérő fejlettségi szintek, nemzetközi kereskedelmi igények és klímáfelfogás miatt valószínűleg sohasem fog a világ összes állama ratifikálni.

A szabályozások áradatában irányt mutathatnak nekünk a nemzetközi esetjog eklatáns példái, melyek nyomán levezethetők és elemezhetők még a legbonyolultabb nyilvános megszólalások is. Ha pedig mi akarunk véleményt nyilvánítani, a Thunberggel kapcsolatos kritikák értékeléséből már tudjuk, hogy szabadon megválogathatjuk szavainkat, de csak a józan ész határain belül, törvényben megszabott korlátokkal. Ahogyan azt már az ókori Rómában is tudták: „*Honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere.*”

Irodalomjegyzék

1991. ÉVI LXIV. TV. A GYERMEK JOGAIRÓL SZÓLÓ, NEW YORKBAN, 1989. NOVEMBER 20-ÁN KELT EGYEZMÉNY KIHIRDETÉSÉRŐL. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100064.tv>
Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- 20 MILESTONES OF SWEDISH PRESS FREEDOM. <https://sweden.se/society/20-milestones-of-swedish-press-freedom/>
Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI CÉLOK ÉS AZ AGENDA 2030 KERETRENDSZER. Központi Statisztikai Hivatal (2018 júniusa). <https://www.ksh.hu/sdg> Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- ALTER, C.; HAYNES, S.; WORLAND, J. (2019): “TIME 2019 Person of the Year: Greta Thunberg”, *TIME Magazine*. <https://time.com/person-of-the-year-2019-greta-thunberg/>
Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁSRÓL SZÓLÓ PÁRIZSI MEGÁLLAPODÁS. <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/climate-change/paris-agreement/>
Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI EGYEZMÉNYE. 13. o. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_HUN.pdf
Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- BODNÁR K. (2013): “Szavak határok nélkül? A személyhez fűződő jogok megsértésének nemzetközi magánjogi problémái, különös tekintettel az alkalmazandó jogra”. *Iustum, aequum, salutare*: IX. évf., 3. sz. 2013., 188. o., 192. o. <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/2013sz/10.pdf>
Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- BOLT, A. (2019): “The disturbing secret to the cult of Greta Thunberg”. *Herald Sun*. <https://www.heraldsun.com.au/blogs/andrew-bolt/the-disturbing-secret-to-the-cult-of-greta-thunberg/news-story/55822063e3589e02707fbb5a9a75d4cc>
Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- CHIU, A. (2019): “A Fox News guest called Greta Thunberg ‘mentally ill’. The network apologized for the ‘disgraceful’ comment.” *Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/nation/2019/09/24/fox-news-greta-thunberg-mentally-ill-michael-knowles/>
Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- Council of Europe Strategy for the Rights of the Child (2009-2012). Stockholm, 2009., 7.o. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168045d226>
Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- Council of Europe Strategy for the Rights of the Child (2012-2015). Monaco, 2012., 16. o. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168045d224>
Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- Council of Europe Strategy for the Rights of the Child (2016-2021). Sofia, 2016., 13. o. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168066cff8>
Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.

- DAVIS, T. J. (2019): "Iowa teacher who posted 'sniper rifle' comment about climate activist's visit resigns". *Usa Today*.
<https://eu.usatoday.com/story/news/2019/10/11/greta-thunberg-iowa-waterloo-teacher-resigns-matt-baish-wcsd-police-sniper-rifle-comment-climate/3946175002/>
 Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- DR. BARZÓ T. (2018): "A közéleti szereplők és a magánélethez fűződő jog. Public figures and the right to privacy". 6-7. o.
 (*MultiScience - XXXII. microCAD International Multidisciplinary Scientific Conference University of Miskolc, 5-6 September, 2018.*) https://www.uni-miskolc.hu/~microcad/publikaciok/2018/e/E_Barzo_Timea.pdf
 Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- FRIDAYS FOR FUTURE hivatalos magyar oldala. <https://fridaysforfuture.hu/>
 Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- FRIDAYS FOR FUTURE Official Page. <https://www.fridaysforfuture.org/greta-speeches>
 Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- IFJ. DR. ZLINSZKY J. (2018): *A környezetpolitika szükségessége és hiánya... Közös gondolkodás jövőnkéről a PPKE-JÁK-on 2018 tavaszi szemeszterében.*
https://jak.ppke.hu/uploads/articles/451437/file/3%20K%C3%B6rnypol%20bev%202018%20febr13_27.pdf
 Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- KOLTAY A. (2014): "A közéleti szereplők hírnév-és becsületvédelme Európában. (áttekintő vázlat)" n.a., 325. o. http://real.mtak.hu/102799/1/tattay_koltay_309_351.pdf
 (a következő kötet része: POGÁCSÁS A.(szerk.) (2014): *Quaerendo et Creando – Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja alkalmából.* Budapest, Szent István Társulat, 325. o.) Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- KOLTAY A. (2013): "Elements of Protecting the Reputation of Public Figures in European Legal Systems". *Elte Law Journal*, 2013/1. <https://eltelawjournal.hu/elements-of-protecting-the-reputation-of-public-figures-in-european-legal-systems/>
 Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- KÖRNYEI Á. (2009): "Skandinávia mint "normatív éllovas" a gyermekjogok terén". *Külügyi Szemle*, 2009/4., 62. o.
https://kki.hu/assets/upload/Kulugyi_Szemle_2009_04_Skandinevia_mint_normate.pdf
 Utolsó letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- LOI DU 29 JUILLET 1881 SUR LA LIBERTÉ DE LA PRESSE.
<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006070722>
 Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- NILSEN AND JOHNSEN V. NORWAY (no. 23118/93. judgment of 27 February 2001)
- PÁRIZSI MEGÁLLAPODÁS (2016). *Az Európai Unió Hivatalos Lapja.* [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:22016A1019\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:22016A1019(01))
 Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- PRESSMANN, S. (n.a.): *Libel Law in the United States.* USA Embassy.
<https://usa.usembassy.de/etexts/media/unfetter/press08.htm>
 Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.
- "RÓMA II. IRÁNYELV: KOLLÍZIÓS NORMÁK SZERZŐDÉSEN KÍVÜLI KÖTELMI JOGVISZONYOKRA".
Jogi Fórum (2007) <https://www.jogiforum.hu/hirek/16271>

Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.

SPECIAL REPORT: Global warming of 1.5 °C. <https://www.ipcc.ch/sr15/>

Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.

SWEDEN - WHERE CHILDREN COUNT. <https://sweden.se/society/sweden-where-children-count/>

Utolsó letöltés dátuma: 2021. 04. 18.

TÓTH J. Z. (2017): *A büntetőjogi rágalmazás és becsületsértés*. A Nemzeti Média-és Hírközlési Hatóság Médiatudományi Könyvtára, 27. kötet, 2017., 177-178. o., 248. o.

<http://nmhh.hu/dokumentum/192052/MK27web.pdf>

Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.

TWITTER: https://twitter.com/Enthoven_R/status/1159361279506747393

Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.

TWITTER: <https://twitter.com/DineshDSouza/status/1175848457191510016>

Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.

WEARDEN, G. (2020): “Greta Thunberg clashes with US Treasury Secretary in Davos”. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/business/2020/jan/23/greta-thunberg-told-to-study-economics-by-us-treasury-secretary-stein-mnuchin>

<https://www.theguardian.com/business/2020/jan/23/greta-thunberg-told-to-study-economics-by-us-treasury-secretary-stein-mnuchin>

Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.

WEARDEN, G. (2020): “Greta Thunberg: Davos leaders ignored climate activist’s demands”. *The Guardian*.

<https://www.theguardian.com/business/2020/jan/24/greta-thunberg-davos-leaders-ignored-climate-activists-demands>

Letöltés dátuma: 2021. 04. 18.

Jogviszonyok hivatkozása

A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény

Az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezménye

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye

Handyside v. the United Kingdom, no. 5493/72., 1976. december 7-i ítélet

Nilsen and Johnsen v. Norway, no. 23118/93., 2001. 02.27-i ítélet

Róma II. rendelet (az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a szerződésen kívüli kötetmi viszonyokra alkalmazandó jogról)

Sunday Times v. the United Kingdom, no. 6538/74., 1979. április 26-i ítélet